

Bild: Bok-Makaren AB

Aja baja, Alfons Åberg

Alfons Åberg är en liten kille som bor med sin pappa i en lägenhet någonstans i världen.

Vi får dela hans vardag, tankar och lekar i tre Bok-filmer, byggda på Gunilla Bergströms välkända och älskade bilderböcker. Barn känner igen sig i berättelserna om Alfons. Inte för att alla ser ut som han, har samma familjeförhållanden, eller bor likadant, utan för att berättelserna handlar om att vara barn. Hur det är att vara glad, rädd, fundersam, hur det är att längta, att leka, vara ensam, vara tillsammans. "Jag vill berätta så att barn och vuxna blir påminda, och kan få skratta och bli häpna tillsammans" har Gunilla Bergström sagt.

EN FILMHANDLEDNING FRÅN SVENSKA FILMINSTITUTET
Rekommenderad för förskolan

Svenska
Filminstitutet

Om filmhandledningen

Film är ett spännande och mångfacetterat pedagogiskt verktyg där våra handledningar är till för att vägleda dig som lärare. Åldersrekommendationen, som här omfattar förskolan, är just en rekommendation. Du väljer själv om du vill ta upp ett eller flera teman ur frågeställningarna och/ eller om du kan viga lite mer tid till fördjupning och närstudier av själva filmmediet. Du känner dina elever bäst och vet vad som kan vara relevant och intressant just för dem. Med den här handledningen kan man även använda klipp ifrån filmen för att ha ett tydligare underlag och stöd för minnet.

Handling

Raska på, Alfons Åberg

Det är morgon hos Alfons. Alfons ska klä på sig och äta frukost innan det är dags att gå iväg till daghemmet. Men det dyker hela tiden upp saker som borde göras först; Dockor ska kläs på, böcker ska kikas i och trasiga saker måste lagas. ”Jag ska bara...” upprepar Alfons som ett mantra, tills pappa tappar tålamodet. ”Jag blir galen på ungar som ”ska bara” säger pappa argt. Men när det blir fart på Alfons, och han äntligen är klar att gå, är pappa borta. Den mysiga stämningen förbyts en stund, då Alfons oroligt letar efter honom. Det visar sig att pappa suttit vid köksbordet hela tiden. Han ”ska bara” läsa tidningen klart.

Aja baja, Alfons Åberg

Titta på [klipp 1](#).

Alfons älskar två saker mer än allt annat: när vuxna leker, och pappas verktygslåda. Men det är sällan pappa

har lust att leka, och verktygslådan är för farlig för Alfons, tycker pappa: ”Du kan göra dig illa på sågen” varnar han. Vissa dagar vill pappa vara alldeles ifred med sitt, och då kan Alfons få låna verktygslådan, bara han lovar att akta sig för sågen. Idag är en sådan dag. Alfons hämtar verktyg, brädor och en trasig pall, och börjar bygga en helikopter. Efter flitigt spikande, och några små incidenter, är bygget klart. Nu kan Alfons resa till djungeln! Han flyger över märkliga skogar och spännande djur på savannen. Alfons katt Pussel förvandlas till ett lejon, och när helikoptern landar, anfaller lejonet. Alfons ropar på hjälp, nu behöver han sågen för att komma ut ur den burliknande helikoptern. Då kommer pappa till undsättning. De flyger bort från lejonet tillsammans, och Alfons är nöjd. Äntligen leker pappa med honom, länge, ända tills tv-nyheterna börjar. Och Alfons lurades litet; det visade sig att han kunde ta sig ut ur helikoptern utan sågen, trots allt.

Vad sa pappa Åberg?

Alfons vill göra allt på en gång; äta macka, städa byggbitar och se på tv. Men pappa säger: ”en sak i taget”. Han kan många visdomsord: ”allt har sin tid” och ”var sak på sin plats”.

Det är lördag och mycket att göra; städa, tvätta och storhandla. När de kommer hem från affären ska matvaror, kläder och pappersrullar packas upp och läggas på sina platser. Alfons kompis Milla är på besök, och hjälper till. Pappa är stressad, men Alfons tycker det är roligt att ordna allt. Fort ska det gå, tycker pappa, så lördagsfriden kan börja. Kalsongerna in i garderoben och glassen i frysen. Eller hur blev det egentligen? När friden äntligen sänker sig kryper Alfons in i sin mysiga vrå i garderoben, och läser. Men vad är det som droppar därinne? I

Klipp 2

Källa: Bok-Makaren AB

garderoberna ligger ju glassen och smälter! Och i frysen ligger Alfons nya kalsonger, stela som isflak. Pappa blir ledsen för att han missat att lägga ”var sak på sin plats” i brådskan, och Milla sörjer att glassen har smält bort. Alfons skojar med dem och bjuder på frysta långkalsonger till efterrätt. Men pappa gräddar våfflor till dem, istället.

Filmen och läroplanen

”I lek får barnen möjlighet att imitera, fantisera och bearbeta intryck. På så sätt kan de bilda sig en uppfattning om sig själva och andra människor. Lek stimulerar fantasi och inlevelse. Lek kan också utmana och stimulera barnens motorik, kommunikation, samarbete och problemlösning samt förmåga att tänka i bilder och symboler. Därför är det viktigt att ge barnen tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva.” (Läroplan för förskolan, Lpfö 18)

I berättelserna om Alfons är leken och fantasin alltid närvarande. Barnen känner igen sig i hans magiska tänkande, uppmuntras och inspireras till lek, ofta med enkla medel. Vuxna som ser filmerna och läser böckerna tillsammans med barnen påminns om hur stor och viktig del leken och fantasin har i barns liv.

I filmerna får vi bekanta oss med några exotiska djur, och hur saker kan frysa och tina.

Det inspirerar till faktainhämtning, experiment och skapande ur ett naturvetenskapligt perspektiv. Titta på [klipp 2](#) där lejonet väcker Alfons pappas fantasi.

• ”Pytonormen är mysigt äcklig” säger Alfons. Boksidan

där ormen finns är sönderriven. Hur tror ni det gick till? Blev Alfons rädd, och ville förstöra ormen? Många är lite rädda för ormar. Vilka ormar har vi i Sverige, och finns det någon av dem man behöver vara rädd för?

- Pytonormen lever inte i den svenska naturen (men ibland i terrarier i Sverige). Var i världen finns den? När Alfons hittade boken med ormarna hördes ett rasslande ljud, som av en orm. Men vilken orm är det som rasslar? Lär er mer om pytonormen, skallerormen och andra ormar till exempel genom att låna böcker på barnavdelningen på biblioteket.

Genom att ta reda på fakta om ormar uppfyller vi målen om ”förståelse för samband i naturen” samt ”kunskaper om växter och djur” (Lpfö 18)

”Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla förmåga att skapa, samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans” (Lpfö 18).

Något man är litet rädd för, som ormar, kan göra sig extra bra som tema. Vi tenderar att bli mindre rädda när vi själva ”tar kommandot” över föremålet för vår rädsla, i skapandet.

- Måla din ”mysigt äckliga orm” och berätta om den för de andra.

Vilken färg har din orm? Har den ett mönster? Hur känns ormen när man klappar den? Kan den göra något ljud? Vad tycker den om att äta? Var sover den? Vad är din orm rädd för, och vad tycker den om? Om din orm kunde prata

Klipp 3

Källa: Bok-Makaren AB

människospråk, vad skulle den säga?

”Undervisningen ska kontinuerligt utmana eleverna vidare, genom att inspirera till nya upptäckter och kunskaper” och de ska ”ges möjlighet att utveckla sin förmåga att utforska och beskriva företeelser och samband i natur och teknik” (Lgr 11, Förskoleklass).

Alfons fick lära sig några fysikaliska lagar genom pappans misstag, då glassen smälte och kalsongerna frös. Vi kan experimentera, och skapa, med vattnets olika former:

- Vad händer när vi ställer en form fylld med vatten i frysen över natten?

Vad händer om isformen sedan får ligga framme på diskbänken några timmar? Vad händer med vatten som får koka länge i en kastrull på spisen?

- Frys in olika former med vatten (formarna ska vara av plast, metall eller fryståligt glas för att inte spricka) och måla sedan isen med vattenfärg. Passar bra utomhus, en kall vinterdag. Om det snöar kan ni studera flingornas former. Gör snöbollar/lyktor/figurer, och måla dem.

Filmens form och innehåll

Plantering

Redan i förtexterna ser vi dockan och tejpullen som kommer att finnas med i filmens handling. Det påminner om den dramatiska princip som ryske författaren Anton Tjechov formulerade: Om du i första kapitlet säger att det hänger ett gevär på väggen, då måste det avfyras i andra eller tredje kapitlet. Om det inte ska avfyras borde det inte

hänga där. De föremål som visas i inledningen i en berättelse ger en förning om vad som ska ske. Redan ganska små barn uppfattar detta, om än omedvetet.

- Minns ni alldeles i början på filmen, att vi fick se en rad saker, innan berättelsen började. Först kom en stol. Vem låg på stolen? Vad gjorde Alfons sedan med figuren på stolen? Vi såg också en boll. Vilken sorts boll var det? Fanns den med senare i berättelsen? En bok och en tejpållare följde efter det, och sist kom Alfons, och då började själva berättelsen. Vad gjorde Alfons med tejpulen och boken, senare i filmen?

Ge berättelsen form och liv

Titta på [klipp 3](#).

Alfons försöker göra sin pappa glad genom att hämta hans tidning, men pappa blir arg för att Alfons aldrig kommer. Klippet illustrerar hur de nya Alfonsfilmerna skiljer sig från de gamla. Med kamerarörelse, ljus och en tittskåpestetik med flera lager bild på varandra, blir berättelsen mer levande.

Gör ett tittskåp av en skokartong. Klä den med tyg/papper i olika struktur och färg inuti. Använd små leksaksfigurer, eller figurer ni själva tillverkat, som aktörer. Lys med ficklampa genom silkespapper och tunna tyger i olika färger för att skapa stämningar med färgat ljus. Utgå från en egen berättelse, eller en scen ur en saga ni känner till.

- När Alfons blev orolig över att pappa var borta fanns en särskild färg runt honom. Minns ni vilken? När han hittade pappa igen, och de skrattade tillsammans, blev färgen runt dem en annan. Vilken färg var det? Försök att få det att se mysigt ut i tittskåpet! Vilka färger och former använder ni då?

Klipp 4

Källa: Bok-Makaren AB

Om det istället ska vara litet läskigt, vilket ljus, vilka färger och former väljer ni? Titta noga på filmklippet med eldsvådan. Hur har filmmakarna gjort med färg, form och rörelse, för att få det att se ut som det brinner? Experimentera och skapa en egen dramatisk scen i er berättelse, med eld, vind eller vatten, till exempel!

Förlegade företeelser

De första böckerna om Alfons Åberg skrevs redan på 1970-talet. Då hette det daghem och inte förskola, och vuxna rökte frekvent. saker som upplevs främmande eller gammaldags i filmer går att använda pedagogiskt, och ge nya perspektiv. För de äldre barnen kan vi förklara hur småpedagogiken förändrats genom åren, från uppfostrande institution (arbetsstuga, barnträdgård, lek-skola) till trygg förvaring (daghem) till en skola för små barn (förskola). Vi kan också berätta om hur rökning tidigare var på modet, trots att det är hälsovådligt. Vårt mode, och dagens pedagogik kommer i sin tur att kännas föräldrade om femtio år. Fantisera om framtidens småbarnspedagogik tillsammans! Vad tycker barnen att den borde innehålla? Hur ska en bra förskola vara? Ska den byta namn igen, och vad ska den i så fall heta? Barns och vuxnas gemensamma kunskap kan bli grunden i den ultimata förskolan för framtidens barn! ”Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem”

FN:s Barnkonvention, artikel 12.

Efter filmen

Titta på [klipp 4](#) ur *Vad sa pappa Åberg?*

Detta klipp kan man titta på efter att man sett filmen eller läst boken, för att återberätta vad som hände.

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Läs

Raska på, Alfons Åberg, Aja baja, Alfons Åberg och *Vad sa pappa Åberg?* finns som bilderböcker, skrivna och formgivna av Gunilla Bergström. Hon har gjort 26 klassiska böcker om Alfons Åberg, som år efter år hör till bibliotekens mest utlånade. De är översatta till 35 olika språk.

Här kan du läsa mer om Alfons och hans skapare:

www.alfons.se

Castor snickrar av Lars Klinting, är en bilderbok som lär oss mer om verktyg och byggande, på ett enkelt och fantasifullt sätt, tillsammans med bävern Castor. Fler ordspråk och talesätt hittar ni [här](#).

Se

Se en kort intervju med regissören Tomas Alfredson på [SVT](#).

Det finns många filmer om Alfons Åberg. Några av de berättelser ni sett har filmats förut, med annan musik, en annan berättarröst och med annorlunda teknik. Se några av dem på [SVT](#).

Följ med [Biotopias pedagog](#) ut i naturen, där hon träffar både huggorm och snok. Dessutom får vi pyssla pärlormar.

Inspiration att skapa med is och vattenfärg, från [Nationalmuseum](#).

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Regi: Tomas Alfredson

Manus och bild: Gunilla Bergström

Foto: Simon Rudholm

Klipp: Tomas Alfredson

Scenografi: Nicolas Maurice, Charlotte Alfredson

Röst: Jonas Karlsson

Musik: Adam Nordén

Producent: Tomas & Charlotte Alfredson, Another Park Film AB

Land: Sverige

Språk: Svenska

Censur: Barntillåten

Produktionsår: 2021

Svensk premiär: 21 januari 2022

Längd: 36 min

Distribution: Folkets bio, Tel: 08-545 275 20

e-post: info@folketsbio.se

Copyright: Bok-Makaren AB

REDAKTION

Text: Nina Nykvist

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, mars 2022

KONTAKT

filmiskolan@filminstitutet.se
filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.

filminstitutet.se/skolbio